

Nasıl Bebek Dostu İlçe Olduk

Emzirmenin desteklenmesi ni amaçlayan Bebek Dostu Kurum çalışmaları, 2003 yılından bu yana Türkiye genelinde birinci basamak kurumlarda yürütülmektedir. Belirli ölçütleri karşılayan Kurumlara, ilçelere ve illere Bebek Dostu plaketi verilmektedir.

İlçemiz Kemalpaşa, 2003 yılı Ekim ayında düzenlenen Bebek Dostu töreninde diğer bebek dostu kurum, hastane, il ve ilçelerle birlikte Bebek Dostu İlçe plaketi ile ödüllendirilmiştir.

Peki nasıl oldu da Bebek Dostu İlçe olduk? Belki de bu soru "Neden Bebek Dostu İlçe olduk?" olmalıydı. Aslında bu sorunun çok basit bir yanıtı var. "Çünkü İl Sağlık Müdürlüğü'nden bu yönde bir yazı geldi." Ama bu yanıt fazla basit değil mi? Bir ilçedeki tüm kurumların "Bebek Dostu Kurum" plaketi almasıyla sonuçlanan süreç kuşkusuz yalnızca bir resmi yazıya bağlanamaz.

Bebek Dostu kavramı önce hastaneler, daha sonra da birinci basamak sağlık kurumları ile çıktı karşımıza. Amaç emzirme konusunda kurumları ve sağlık çalışanlarını duyarlılaştırıp, doğru emzirme uygulamalarının toplumda yaygınlaşmasını sağlamaktır. Günümüzde tüm toplumlar için önemli bir sorun olan "emzirme(me)" konusunda bir çok çalışma yürütülmektedir. Bebek Dostu çalışmaları bu konudaki en yaygın ve kapsamlı olanıdır.

Bebek Dostu il, ilçe, hastane ya da kurum olma hedefini seçenlerin kendilerine sormaları gereken ilk soru, "Neden Bebek Dostu olmak istiyoruz?" olmalı. Bu sorunuzun yanıtı plaketi almaksa çok endişelenmenize gerek yok, bu çok karmaşık ve zor bir süreç değil. Ancak topluma yönelik kalıcı hedefleriniz varsa, o zaman işiniz gerçekten zor demektir, kolay gelsin...

Emzirmeyi desteklemek konusunda herkesin kendine göre nedenleri var. Bizim nedenimiz ise çok basit: Daha sağlıklı bebekler. Kurumlarımızda Bebek Dostu sürecinin başlangıcı genellikle bir üst makamdan gelen konuyla ilgili bir yazı ile olmaktadır. Aslında bu çok önemli bir başlangıç noktası, çünkü Kemalpaşa deneyimimizde gördüğümüz, resmi ve kurumsal kararlılık olmadan bu işin istenilen yüksek standartlarda ve kurumsal sonuçlarla gerçekleşmesi oldukça güç. Bizim de sürecin başlangıcında önümüzdeki ilk iş bu "Resmi ve Kurumsal Kararlılık" konusu oldu. Öncelikle Temmuz 2001'de Sağlık Grup Başkanlığı ve AÇSAP Merkezi hekimlerinden oluşan üç kişilik bir Bebek Dostu Kurum (BDK) çalışma grubu oluşturduk. Çalışma grubu, BDK strateji ve etkinliklerinin belirlenmesi sorumluluğunu üstlendi. Grubun SGB yöneticileri ve uzman hekimlerden oluşması, ilerleyen zamanda çok olumlu sonuçlar doğurdu. Yönetmelik destek ilçe genelindeki uygulamalarda yaşanan zorlukları en aza indirdi. Uzman desteği de özellikle doğru

emzirme uygulamalarının sağlık çalışanları ve ailelere etkin biçimde anlatılmasını, kabul edilmesini sağladı. BDK çalışmalarının sonucunda ilçe olarak elde etmeyi umduğumuz kazanım, doğru emzirme uygulamalarının tüm ilçede ve toplumun olabildiğince geniş bir kesiminde yerleşmesi idi. Bir ya da birkaç kurumun konuyla ilgili yapacakları olumlu katkıların sınırlı kalacağını ve koyduğumuz hedefe bu yolla ulaşamayacağımızı düşündük. Bu nedenle çalışma grubunun ilk aldığı karar, BDK çalışmalarının tüm kurumlarda (ilçemizde 9 Sağlık Ocağı ve 1 AÇSAP Merkezi bulunmaktadır) eşzamanlı başlaması ve yürütülmesi oldu. Ayrıca emzirme konusunda önemli bir deneyim ve birikimi bulunan AÇSAP Merkezi'nin kullandığı yöntem ve araçların ilçe çapında kullanımına karar verildi. AÇSAP Merkezi'nde çalışan uzmanların verdiği desteğin gerek personel, gerekse halk üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Bu konuda atılan ilk adım yapılacak bir hizmet içi eğitimde Bebek Dostu kavramının tartışmaya açılmasıydı. Ağustos 2001'de gerçekleştirilen bu toplantıyla tüm kurumlardan hekim, ebe ve hemşirelere konuyla ilgili bilgiler aktarıldı.

Bebek Dostu Kurum çalışmalarının ivme kazandığı dönem ise 2002 yılı oldu. Yılın ilk etkinliği olarak BDK çalışma grubunu toplayarak hedeflerimizi belirledik. Buna göre;

1. Bölgedeki ilgili tüm sağlık çalışanlarının BDK kavramı konusunda bilgilendirilmeleri ve duyarlılaştırılmaları,

2. Bebek dostu kurum olabilmek için yerine getirilmesi gereken 8 öneriden yazılı politika, eğitimler ve mama tanıtımı ve kullanımı konularında (1., 2. ve 8. öneriler) çalışmaları tamamlanması, diğer öneriler konusunda çalışmaları başlatılması,

3. Hizmet içi eğitimlerde, halk eğitimlerinde ve tanıtımda kullanılacak malzemelerin hazırlanması,

4. Emzirme konusunda eksikliği bulunan sağlıklı veri toplama konusunda çalışmalar yapılması, 2002 yılındaki temel ve minimum hedeflerimiz oldu.

Bu hedefler doğrultusunda Sağlık Bakanlığı'ndan gelen resmi yazılar dayanak alınarak 2002 Nisan'ında yapılan bir toplantı ile Sağlık Grup Başkanlığı'nın (SGB) Kemalpaşa ilçesinin Bebek Dostu İlçe olması yolundaki kararı ve kararlılığı Sağlık Ocakları sorumlu hekimleri ve AÇSAP Merkezi Başhekim'i'ne iletildi. Yapılması gereken çalışmalar ve hazırlıklar konusunda bilgi

*Uzm.; Kemalpaşa AÇSAP Merkezi, (Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları) İzmir

**Sağlık Grup Başk.; Kemalpaşa Sağlık Grup Başkanlığı, İzmir

İlçemiz Kemalpaşa, tüm kurumlarıyla Bebek Dostu plaketi olarak Türkiye'nin ilk Bebek Dostu ilçesi olmuştur. Bu çalışmalar yalnızca belirli bir kurumun isteği ya da belirli kişilerin çabasıyla değil, tüm bir ilçenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

verildikten sonra, tüm kurumların 2003 Temmuz ayına kadar bu çalışmaları bitirmesi gerektiği belirtildi.

Bilgilendirme toplantısını izleyerek 2001 yılında yapılabenzer bir eğitimle her kurumdan Bebek Dostu çalışmalarında görev alacak bir hekim ve bir ebe/hemşirenin katılımıyla emzirme değerlendirmesi ve BDK çalışmalarında izlenecek yol konusunda bilgi verildi.

Nisan ayının son günlerinde kurumlara SGB tarafından hazırlanan yazılı politika örnekleri gönderildi ve 15 gün içerisinde kurumlarının özelliklerine göre uyarlamalarını yaparak SGB'ye ulaştırmaları istendi. Eşzamanlı olarak da tüm kurumlarda emzirme değerlendirmesinin rutin bebek izleminin parçası olarak uygulanmasına başlandı. Bu amaçla geliştirilen basit bir form her bebeğin kartı çıkarılırken doldurulup kartına iliştilirmek üzere kurumlara gönderildi. İzleyen aylarda yaz döneminin de araya girmesi nedeniyle kurumlar düzeyinde başkaca bir etkinlik yapılmadı. SGB çalışma grubu ise kurum içi eğitimlerde kullanılmak üzere bir kitap, personel eğitimleri ve halk eğitimi için ayrı olmak üzere her konuyla ilgili sunumlar, personel eğitimlerinin SGB düzeyinde işlenebilmesi için bir form, posterler gibi malzemelerin hazırlığı ve güz dönemi çalışmalarının planlamasını gerçekleştirdi.

Güz Yağmurları

Doğrusu yaz dönemi, bir çok konuda olduğu gibi Bebek Dostu çalışmalarında da bir durgunluğa yol açtı. Oluşan gevşemenin giderilmesi, sonbahar dönemi çalışmalarının verimini arttırmak ve hedeflenen sürede çalışmaları tamamlamak, yaz sonu gündemimizin önemli konularıydı. Bebek Dostu Kurum plaketi alabilmek için, bir dizi anketin uygulanması sonucunda %80 ve üstünde başarılı olmak gerekiyor. Bu noktada hem ne durumda olduğumuzu görmek, hem de sağlık çalışanlarının ilgisini yeniden konuya çekebilmek için kurum değerlendirmeleri planlandı. İki günlük bir sürede tüm kurumlar BDK çalışma grubu üyeleri tarafından dolaşarak, gebe ve anne anketleri dışındaki tüm anket ve değerlendirmeler gerçekleştirildi. Sonuçta ortaya çıkan tablo pek de iç açıcı değildi. Bebek Dostu plaketi almak için gerekli %80'lik başarıyı değil tutturmak, yaklaşan kurum bile yoktu. Başarı oranı %5-30 arasında değişiyordu. Bu durum tüm kurumların sorumlu hekimlerinin katılımıyla gerçekleştirilen bir toplantıda masaya yatırıldı ve enine boyuna tartışıldı. İzleyen dönemde de sorumlu hekimlerle yapılan aylık toplantılarda kısa da olsa bir süre Bebek Dostu uygulamaları konusunda sorunlar ve çözüm önerileri paylaşıldı. Sonuç oldukça etkileyici oldu. Konunun ciddiliğini ve zorluklarını kavramış olarak kurumlarına dönen sorumlu hekimler,

sağlanan eğitim malzemesi desteğinin de etkisiyle hızla kurum içi eğitimlere başladılar. Bundan sonraki gelişim, güz yağmurları gibi hepimizin başını döndüren bir hızda ve etkinlikte oldu. Tüm kurumlar 3 ay gibi kısa bir sürede personel eğitimlerini tamamlayıp asıl önemli bölüm olan halk eğitimlerine başladılar. Kurumların önemli bir bölümü öncelikli hedef kitle olan gebe ve yeni doğum yapmış annelere yönelik eğitimleri grup eğitimleri yoluyla hızla tamamlayıp, asıl hedefimiz olan rutin izlemler sırasında bire bir eğitim aşamasına geçti. Zamanın giderek daralması ve kurumsal çalışmalarda gösterilen hızlı ilerleme sonucunda Ocak ayı başında bir karar verme durumuna gelmiştik. BDK çalışma grubunun bu noktadaki kararı, kurum değerlendirmelerinin bu kez tüm anketler kullanılarak tamamlanması ve sonuçta elde edeceğimiz başarı yüzdelere göre barajı geçebilecek kurumlarımız için resmi değerlendirmeyi Mart ayında, kalan kurumlarımız için ise Haziran-Temmuz aylarında İl Sağlık Müdürlüğü'nden istemektir.

Yeni Yıl Yeni Umutlar

Ocak ayı başında yapılan değerlendirmeler hepimizi şaşırtan sonuçlar verdi. Tüm kurumlarımız %80'lik barajı geçmişti. Yeni yıl yeni umutlar getirmişti. Umduğumuzun ve planladığımızın ötesinde bir hızla ve başarıyla yürütülen çalışmalar sonucunda planlarımızda önemli değişiklikler yapmak durumunda kalmıştık. Verilen yeni karar tüm kurumlar için en geç Şubat ayında resmi değerlendirmeleri istemek oldu. Kurum değerlendirmeleri sırasında dikkatimizi çeken en önemli konu sağlık çalışanlarının konuya gösterdikleri ilgi ve duyarlılıktı. Şimdiye kadar hiç bir konuda görmediğimiz ölçüde bir istekle bu işe sarılmışlar, attıkları her olumlu adımda halktan gelen olumlu geribildirim onları bir sonraki adımı daha güçlü ve büyük atmaları konusunda güçlendirmişti. Oluşan olumlu hava kurumların Bebek Dostu dışındaki çalışmalarına da yansımış ve ilçenin sağlık göstergelerinde genel bir iyileşme olmuştu. Özellikle rutin izlemlerde belirgin bir artış saptandı. Örneğin gebe ve bebek izlemleri belirgin olarak arttı. Nicelik artışına nitelik iyileşmesi de eşlik etti. Yapılan işin sonuçlarının kısa süre sonra gözle görülür duruma gelmesi sağlık çalışanlarının konuya olumlu bakmasını sağladı. Elde edilen en olumlu sonuç, kuşkusuz 6 ay yalnızca emziren bebeklerin son derece sağlıklı olmaları ve 6 aylıkken ortalama 7,5-8 kilogram dolayında ağırlığa ulaşmalarıydı. Anne ve babaların durumdan son derece hoşnut olmaları ve bu hoşnutluklarını kurum çalışanlarına iletmeleri, sağlık çalışanlarının motivasyonunu çok arttırdı. Ailelerin bu hoşnutluğu sağlık kurumlarına olan güven ve ilgilerini arttırdı. Oluşan olumlu atmosfer sayesinde bebek dostu kurum çalışmaları artık bir

plaket almak amacıyla yapılan bir dizi görev olmaktan çıkmış, zevkle uğraşılan, günlük işin ayrılmaz bir parçasına dönüşmüştü. Ancak yine de herkesin kafasının bir köşesine aynı soru vardı: Yapılan tüm çalışmaların, harcanan emeğin ve zamanın karşılığı olarak BDK plaketimizi alabilecek miydik?

Mart Kapiya Baktırır

Şubat ve Mart 2003, tüm Kemalpaşa için unutulmaz bir heyecan ve telaşlı bir koşuşturmayla geçti. Önce Şubat ayında İl Sağlık Müdürlüğü değerlendirme ekipleri kurumlarımızı değerlendirdi. Oldukça ciddi (belki biraz özellikle de zorluk derecesi arttırılmış) bir değerlendirme sürecinin sonunda 9 sağlık ocağımız (Merkez 1 No'lu, Merkez 2 No'lu, Ulucak, Yukarıkızılca, Armutlu, Ören, Yiğitler, Bağyurdu, Dereköy) ve AÇS/AP Merkezimiz yeterli bulundu. AÇSAP Genel Müdürlüğü'ne değerlendirme sonuçları aktarıldı ve Ulusal Değerlendirme Ekibi'nin son bir değerlendirme daha yapacağı bildirildi. İki değerlendirme arasında geçen süre eksiklerimizi tamamlamak için önemli bir fırsat oldu. Halk eğitimlerinde geride kalmış kurumlarımız bu eksikliklerini tamamlamaya yönelik programlarını Grup Başkanlığı ile eşgüdümlü bir biçimde uyguladılar. Personel eğitimleri güncellendi. Yeni gelen personelin eğitim programları yapıp, eğitimler verilmeye başlandı. Bu süreçte karşımızdaki en önemli sorun, hekimi bulunmayan, bir ebe ve bir hemşireyle çalışmalarını sürdüren Dereköy Sağlık Ocağı'nın durumu idi. Bu kurumun nüfusunun da oldukça az olması nedeniyle eğitimlere merkezden destek sağlanmasına karar verildi. Ancak bölgedeki toplam gebe ve emziren anne sayısının 20'nin altında olması ve bu kadınların farklı köylerde bulunması, tümünü bir yerde toplamayı olanaksız duruma getiriyordu. Bunun üzerine ilçedeki değişik kurumlardan bir hekim ve bir ebeden oluşan 3 ekip kuruldu. Bu ekiplere bilgisayar ve

tepegöz verilerek araç desteği sağlandı (bazı ekipler de özel araçlarını kullandı). Her ekip kendi bölgesinde yer alan kadınları köylerinde ziyaret ederek 2-3 kişilik gruplara eğitim verdi. Ev ortamı ve grupların küçüklüğünün de katkısıyla çok olumlu sonuçlar aldığımız bu yöntem, bize diğer birinci basamak çalışmalarını için de yol gösterici oldu.

Çalışmalar sırasında dikkat çeken bir diğer önemli kazanım da gönüllü desteklerdi. Örneğin bir çok beldede kuaförlere verilen eğitim sonrası önemli destek sağlandı. Vitrinlerini afişlerimizle donatan kuaförler, eğitimlerimize de katkıda bulundular. Eczacılar da Bebek Dostu çalışmalarında destek aldıklarımızın arasındaydı. Özellikle mamayı yalnızca reçete karşılığı satmaya başlayan birkaç eczanenin desteği çok anlamlı idi. Mart ayı, ilçede heyecanın doruğa çıktığı ay oldu. Her ne kadar herkes "Önemli olan bu çalışmaları yapmak ve bebeklerimizin sağlıklı olmasını sağlamaktır, plaket olmasa da olur." diyorduysa da, Bebek Dostu plaketi tüm bu emeğin sonucunda ortaya çıkan ürünün tacı olacaktı ve başarısız bir sonucu hiç kimse beklemiyor ve istemiyordu. Ulusal Değerlendirme ekipleri ilçemizdeki tüm kurumları üç günlük bir sürede değerlendirdiler. Değerlendirmeler oldukça olumlu geçmişti. Kesin sonuç ise birkaç hafta sonra geldi:

Kemalpaşa, bebek dostu ilçe oldu, tüm kurumlar bebek dostu kurum plaketi almaya hak kazandı... Görünürde iki sayfalık bir resmi yazıyla başlayan, ama sonuçta tüm bir ilçe sağlık çalışanları ve halkının katılımıyla hepimize yeni ufuklar açan bu çalışmaya emeği geçen herkese, ama özellikle de ebelerimize ve annelerimize katkılarından dolayı teşekkür ediyoruz. Darısı başınıza...

İletişim: Dr. İlker Günay

E-posta: ilkergunay@yahoo.com

Bu çalışmaya emeği geçenler:

AÇSAP

Solmaz Dursun, İlker Günay, Zehra Akpınar, Aylin Çınarlı, Çimen Yay, Serap Ceyhan Ateş, Hatice Yalduz, Bilser Arda Ateş, Aliye Köseoğlu, Nihat Mermer, Özlem Sevinç Şahin, Emel Kılınc, Özgür Olukman, Tuba Tabak, Deniz Çakır Tüzer, Nuray Dede

Armutlu

İhsan Okyay, Hasan Yaka, Neriman Dursun, Mehmet Köseoğlu, Hüsnüye Beşel, Fatma Uğur, Mehmet Demirtaş, Sunay Mındız Bağyurdu

Alattin Albayrak, Murat Suna, Ahmet Keskinler, Emine Ferhan Keskinler, Tayibe Alevoğlu, Münire Yıldırım, Ummuhan Mankır, Tansel Yıldız, Nurcan Araç, Hayriye Tekeoğlu, Dilek Elmas, Lütfü Yürük.

Dereköy

Nesrin Bayrak, Zuhul Yeşilirmak, Kenan Güzelboy

Merkez 1 No'lu

Yücel Oluk, Gürkan Demirci, Hülya

Şahinbaş, Burhan Şahinbaş, Erol Pektaş, Mehmet Metin Aydın, Yılmaz Tali, Birsen Uzun, Nilgün Tali, Atike Hastürk, Melahat Erol, Şefika Dursun, Sevil Çalışkan, Suna Aktay, Şükran Islak, Zübeyde Ata, Ümran Yenilmez, Sevda Yılmaz, Remziye Çelik, Canan Dayan, Emine Aksoy, Ali Ertuğrul Yeni, Özlem Gün, Döne Tepedelen, Bahar Cömert Öz, Ayten Teyran Bora, İlksevi Gürutku Yaşar, Hasan Özalp, Deniz Birinci, Muzaffer Pala, Şeref Dinler, Muammer Yılmaz, Mürselin Sertdemir

Merkez 2 No'lu

Gürgün Saydam, Ferda Fatma Kiyak, Meltem Dardağan, Fadime Kaptan, Menşüre Akaltun, Suber Tunç, Sevgi Solmaz, Nurcan Çamkıran Özyaydın, Meryem Gedik, Lütfi Mutlu, Musa Ünsal, Bahadır Kaya, Huriye Yalvaç Özkan, Güven Teyran

Ören

Cenk Tayanç Ülker, Yakup Aksakal, Ali Kılıç, Nurgül Yavaşoğlu, Funda Sayar, Zehra Köse

Sağlık Grup Başkanlığı

V. Tevfik Oğuz, Sema Şevken, Mestan Emek, Nedim İstanbullu, Bediha Karpuz, Demet Sarıkoyuncu, Sefa Köse, Adnan Binzet, İbrahim Hakkı Özdemir, Zeki Serkan Ölçek, Fatma Kuzu, Senver Orak, İbrahim Yıldız, Nail Kazak, Günay Yavuz, Nadi Bayrak, Özgen Çelik, Mehmet Sayar

Ulucak

M. Cengiz Çınar, Bahadır Tuna Temiz, Hülya Elbir Yardımcı, Gonca Küçük, Melahat Bekiroğlu, Havva Gören, Fatma Özkan, Salime Kurt Yiğit, Melek Kök

Yukarıkızılca

Abdullah Okyay, Mustafa Gönenc, Fadime Yamaner, Günnur Kuzulu, Nurten Söner, Derya Çakıcı

Yiğitler

Özcan Atılı, Doğan Kartalkanat, Zekiye Eken, Fadime Candan

Not: Kurum çalışanlarının listesi verilirken ünvanlar yazılmamıştır, çünkü herkes bu işte ünvanıyla değil, yüreğiyle çalışmıştır!